

Libellenvereniging Vlaanderen vzw

NIEUWSBRIEF LIBELLENVERENIGING VLAANDEREN

7 februari 2011

Libellenvereniging Vlaanderen vzw

- p/a Geert De Knijf,
Matrouwstraat 10
9661 Brake
België
- E-mail:
geert.deknijf@inbo.be
- Website:
www.odonata.be
- libellenforum:
www.odonata.be/divan

In dit nummer:

EDITO	1
TANGPANTSERJUFFER IN WEST VLAAMS-BRABANT	2
JAARVERSLAG LIBELLEN- VERENIGING VLAANDE- REN	4
EXCURSIEKALENDER 2011	7
BOEKENNIEUWS	10
EXCURSIEVERSLAGEN	11
PROGRAMMA VLAAMSE LIBELLENSTUDIEDAG 2011	14
UITNODIGING ALGEME- NE LEDENVERGADERING 2011	15

Beste lezer,

Dit korte eerste nummer van 2011 wil jullie aandacht nog eens vestigen op de komende libellendag in Leuven op zaterdag 26 februari 2011. Robby Stoks heeft gezorgd voor een rijk gevuld en gevarieerd programma. Er is dus weinig reden om die dag niet naar Leuven af te zakken. De deelname is gratis, maar graag toch aanmelden. Zie pagina 14 voor meer informatie.

Bij die gelegenheid houden we ook onze statutaire Algemene Vergadering, waarop ieder lid uitgenodigd is. Op pagina 15 vind je de officiële uitnodiging.

Bij het begin van het nieuwe jaar vragen we je ook om je lidgeld te hernieuwen. Hieronder vermelden we de diverse formules.

Verder vind je nog een artikeltje dat nog maar eens aantoont dat goed uitkijken, ook op plaatsen of gelegenheden waar je niet meteen de grootste zeldzaamheden verwacht, kan lonen.

Voor wie nog niet zou weten, deze nieuwsbrief is zowel gedrukt (zwart) als digitaal in de vorm van een PDF (kleur) beschikbaar. Dit laatste is zeker aantrekkelijk voor de kleurenfoto's. Zie pagina 16 voor details.

Ik wil er aan herinneren dat bijdragen voor deze nieuwsbrief welkom blijven. Een kleine nota over een bijzondere waarneming, het verslag van een inventarisatie, of gewoon iets bijzonders al dan niet geïllustreerd met (kleuren)foto's is welkom.

Tot over een tweetal weken op deze libellendag in Leuven ?

Marc Tailly

Lid worden kan door overschrijving van
- **20 euro**, met vermelding "gewoon lid" (nieuwsbrief LVV, tijdschrift Brachytron)
- **25 euro**, combilid met NVL (ook hun nieuwsbrief)
- **13 euro**, indien jonger dan 25 jaar met vermelding "jeugd lid + geboortedatum)
- **30 euro**, met vermelding "gewoon lid + atlas)
op rekening **523-0802436-30** van
Libellenvereniging Vlaanderen vzw.

Werkten mee aan dit nummer (in willekeurige volgorde): Anny Anselin, Floris Vanderhaeghe, Tim Adriaens, Marc Tailly, Geert De Knijf, Peter Van der Schoot, Robby Stoks

Tangpantserjuffer (*Lestes dryas*) in het westen van Vlaams-Brabant

Floris Vanderhaeghe, floris.vanderhaeghe@inbo.be

Summary: Robust spreadwing (*Lestes dryas*) in the west of Vlaams-Brabant.

In Flanders, *Lestes dryas* is mainly confined to the Antwerp en Limburg Campine region, with more scattered stations elsewhere. In July 2010 the author discovered two males at a pond in Merchtem, about 5 km from where this species had also been found also in 1997. Although this species shows important dispersion capacities, we suggest is that a local population could be present and in general it would be wise to have a good search for this species elsewhere also.

13 juli 2010. Met vrouw en ons jongste gingen we nog eens een buggy-avondwandeling maken. We kozen de Paddebroeken uit, een natuurgebied te Merchtem (Natuurpunt). Want dat gebied hadden we nog nooit verkend. De weersomstandigheden waren windstil, nog vrij warm en helder. We wandelden in de omgeving van de Puttenbeek/Paardenbos; het zacht glooiende landschap bestaat er hoofdzakelijk uit weiland, akker en bosperceeltjes. Halverwege ons parcours besloten we te pauzeren – ter hoogte van een drooggevallen poel in een grasland dat ons door Natuurpunt beheerd leek...

We noteren coördinaten 50.941421 N; 4.200425 E. We zitten in het gras vlak voor de poel en het is omstreeks 21h00. Langs en in de poel groeien moerasplanten als Pitrus, Grote lisdodde, Grote kattenstaart, enz., met een redelijk open structuur. Het is bijzonder kalm en stil. Een meter of drie vóór onze neus landt een *Lestes* sp. op Pitrus... Ook al heb ik tegenwoordig weinig tijd om nog met libellen bezig te zijn, die beesten komen zich gewoon aandienen. Dus kun je zoiets niet negeren. Met de verrekijker: “het ziet er een mannetje Gewone pantserjuffer uit”. Maar bon – voor de sport en volgens de determinatie-traditie moet je toch eens checken op die luttele kans dat het de sterk gelijkende Tangpantserjuffer (*Lestes dryas*) zou zijn. Even later moet ik met mijn insectenverrekijker vaststellen dat het alle veldkenmerken heeft van een mannetje Tangpantserjuffer. Een net heb ik niet bij, maar het dier laat zich uiteindelijk vanop enkele centimeters afstand bekijken, wellicht gezien de schemering en de dus beperkte neiging om op te vliegen. Op die manier kan ik ook de structuur van de appendices vaststellen; er valt niet meer aan de determinatie ‘Tangpantserjuffer’ te ontkomen. Inmiddels hebben zich ook al twee mannetjes en een wijfje van de Zwervende pantserjuffer (*Lestes barbarus*) aangeboden. Behoorlijk onder de indruk lopen we de oeverrand af. Nog één bijkomend mannetje Tangpantserjuffer en één mannetje Zwervende pantserjuffer kunnen we waarnemen doordat ze opvliegen en een meter verder gaan zitten. Voorts geen andere libellen.

Tangpantserjuffer is een soort met een grote dispersiecapaciteit (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2002), en heeft een areaal van West-Europa over Azië tot Japan plus Noord-Amerika; zuidelijk tot Marokko (Grand & Boudot 2006). In Zuid-Europa komt ze vooral voor op grotere hoogtes en is ze algemener dan noordelijker in Europa (Dijkstra 2006). Ze komt typisch voor aan tijdelijke plassen met emergente vegetatie. De wijfjes zetten hun eitjes niet zelden af in reeds drooggevallen plassen. De eitjes komen pas uit in het voorjaar, en de larven dienen zich tot imago te ontwikkelen op enkele maanden tijd alvorens het water is opgedroogd. De soort staat als ‘kwetsbaar’ op de Vlaamse rode lijst (De Knijf et al. 2006). In Vlaanderen komt de soort lokaal voor in de Limburgse en Antwerpse Kempen, op enkele geïsoleerde waarnemingen na. Ook in Wallonië is de soort alleen lokaal gekend. Het pionierskarakter van de geprefereerde voortplantingsbiotoop deelt Tangpantserjuffer met Zwervende pantserjuffer, een soort waarmee ze dan ook wel vaker samen wordt gezien.

In de libellenatlas (De Knijf et al. 2006) is één geïsoleerd bolletje te zien in het westen van Vlaams-Brabant voor de periode 1990-2000; oudere waarnemingen zijn niet gekend uit dit gebied. Het blijken twee waarnemingen te zijn van Marjan De Block aan een amfibieënpool te Merchtem, van 20 en 24 augustus 1997 (telkens één wijfje), bes-

chreven in De Block & Stoks (1999). Het gebied 'De Paddebroeken' is in dezelfde gemeente gelegen. De betreffende amfibieënpool uit 1997 blijkt bij navraag (De Block, schrift. med.) een pool te zijn ca. 5 km verwijderd van de pool in de Paddebroeken. Voorts worden op waarnemingen.be observaties vermeld van 1 tot 2 individuen in Honegem nabij Aalst, in augustus 2009 en 2010. Dit gebied is ca. 18 km verwijderd van de Paddebroeken, zie De Knijf (1996). In het Gentse zijn er de laatste jaren enkele geïsoleerde waarnemingen gebeurd.

De pool in de Paddebroeken is aangelegd in de periode 2002-2003 (conservator Alain De Cré, schrift. med.). Het is dan ook de verwachting dat de pool verder zal dichtgroeien en uiteindelijk verlanden. Het zou dus interessant kunnen zijn om op gezette tijden (bv. om de 10 à 15 jaar, afhankelijk van de snelheid van verlanden/dichtgroeien) het verlandingsproces terug te zetten. Dit gebeurt dan best ruimtelijk gefaseerd, bv. over twee verschillende jaren om schade aan een eventuele populatie Tangpantserjuffer te beperken.

Gezien de waarnemingen in 1997 op ca. 5 km afstand, en de recente geïsoleerde meldingen in Honegem, is er een reële kans dat de soort in de regio een vaste populatie heeft (en had) op één of meer plaatsen, van waaruit ook andere plassen tijdelijk of permanent gekoloniseerd kunnen worden. Het zou dus interessant zijn om de weinige plassen in het Merchtemse (De Block & Stoks 1999) en daarbuiten aan een meer systematische inventarisatie te onderwerpen, en in het voorjaar op zoek te gaan naar larvenhuidjes. Ook de Gewone pantserjuffer komt voor in de streek, dus het is altijd even goed letten op de kenmerken. Ook in de ruimere omgeving (Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant) wordt Tangpantserjuffer mogelijks over het hoofd gezien en is meer gericht inventariseren nodig. Op naar een nieuw libellenseizoen!

Referenties

De Block, M. & R. Stoks, R., 1999. De libellenfauna van een geïsoleerde amfibieënpool te Merchtem. *Gomphus* 15: 3-11.

De Knijf, G., 1996. Verslag van de excursie naar de Honegem- en de Wellemeersen in de Aalsterse Denderstreek op 4 augustus 1996. *Gomphus*, 12 (3): 104-108.

De Knijf, G., Anselin, A., Goffart, P., Taily, M. (eds.), 2006. De Libellen (Odonata) van België: verspreiding – evolutie – habitats. Libellenwerkgroep Gomphus i.s.m. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. 368 pp.

Dijkstra, K-D.B. (ed.), 2006. Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Dorset. 320 pp.

Grand, D., Boudot, J-P., 2006. Les libellules de France, Belgique et Luxembourg. Biotope, Mèze. 480 pp.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden. 440 pp.

Libellenvereniging Vlaanderen vzw Jaarverslag 2010

Vereniging Algemeen

Er waren twee vergaderingen van de Raad van Bestuur, op 9 mei te Berg (7 aanwezigen) en op 4 oktober 2010 te Leuven (6 aanwezigen). De verslagen zijn ter inzage bij de secretaris.

Buiten deze twee vergaderingen is er in de tussentijd veelvuldig contact (via e-mail, telefoon of persoonlijk) geweest om lopende zaken te bespreken en/of om gezamenlijk als bestuur een standpunt in te nemen.

Er werden gesprekken gevoerd met Natuurpunt Studie met betrekking tot het komen tot een gemeenschappelijke databank vanaf 2008. Dit omvat zowel de waarnemingen gepost op waarnemingen.be, als de welke die aan de libellenvereniging werden doorgegeven. Ook werd de intentie geuit om samen te werken tot de opstart van een monitoringnetwerk van libellen in Vlaanderen. Op dit moment ligt er een ontwerp van samenwerkingsovereenkomst op tafel dat nog moet afgerond worden door beide partijen.

Samenstelling bestuur

Het bestuur was in 2010 als volgt samengesteld:

Voorzitter: Geert De Knijf
Secretaris: Anny Anselin
Penningmeester: Wout Opdekamp
Nieuwsbriefcoördinator: Marc Tailly
Activiteitencoördinator:
Peter Van der Schoot
Ledenadministratie: Tim Adriaens
Leden zonder functie:
Hugo Pluymers, Robby Stoks, Henk Wallays

Financiën

Het financieel jaarverslag 2010, de begroting 2010 en het verslag van de kascommissie zal op de Algemene Vergadering van 26 februari 2011 gepresenteerd en toegelicht worden.

Ledenadministratie

Het mail adres voor alle kwesties inzake ledenadministratie is nog steeds ledenadmin@odonata.be. Op dit adres werden ook in 2010 verschillende vragen gesteld en beantwoord, hoofdzakelijk met betrekking tot het lidgeld, of de bijdrage al dan niet al gestort werd, vragen i.v.m. het comibilidmaatschap en het overschakelen op

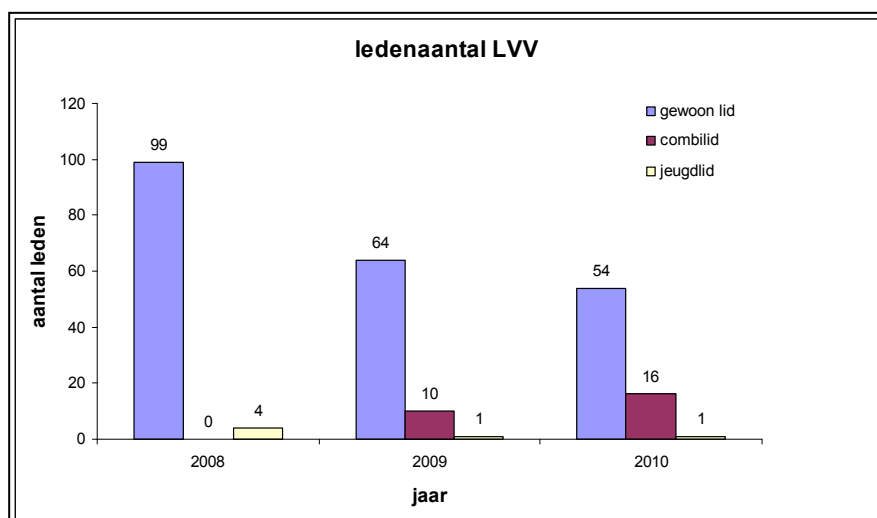

Fig. 1: Figuur: evolutie van het ledenaantal sinds de start van LVV. De cijfers voor 2008 zijn hoger doordat in 2007 bij de opstart men ineens lid werd voor 2007 en 2008. Toen het tijdschrift Brachytron nog niet inbegrepen in het lidgeld.

de .pdf versie van de nieuwsbrief. De verschillende types lidmaatschap zijn: gewoon lid, combilid LVV/NLV, jeugdlid, promo + atlas; er is keuze tussen een digitale of gedrukte versie van de LVV nieuwsbrief.

Het ledenaantal van 2010 vertoont nagenoeg een status quo t.o.v. 2009. Enkele gewone leden schakelden over op combilidmaatschap LVV/NLV en 61 leden waren zowel in 2009 als in 2010 lid. De ledenuitval bedroeg dus slechts 5% (of 4 leden). We zouden dus zeer ruwweg (op basis van drie jaar werking) kunnen stellen dat een trouwe kern van 70 leden gehandhaafd blijft. Het lage aantal jeugdleden is opvallend en niet in lijn met de populariteit van libellen als groep en de grote schare jonge natuurvrijwilligers die actief inventariseert. Hiervoor kunnen in 2011 gericht promotie inspanningen gevoerd worden (via JNM, Natuurpunt, studentenverenigingen).

Leden die hun bijdrage in 2010 niet betaalden, kregen een persoonlijke herinneringsmail in de mailbox met de vraag alsnog te hernieuwen. Nieuwe leden kregen standaard een welkomstpakket toegestuurd, samengesteld uit overstock van oude nieuwsbrieven (indien niet meer voorradig werden die opnieuw uitgeprint) evenals een welkomstbrief, de voostelling van LVV, het excursieprogramma en een libellenzoekkaart die voor dit doel werd aangekocht. Adreslijsten werden bezorgd aan de redactie voor verzending van de nieuwsbrief.

Nieuwsbrief

De LVV nieuwsbrief verscheen in 2010 in juni en november, respectievelijk met 18 en 22 pagina's. Twee nieuwsbrieven lijkt in de huidige constellatie een haalbare kaart, maar voor 2011 zijn er wel drie voorzien (door de aankondiging van de studiedag annex algemene ledenvergadering).

De grote/inhoudelijke bijdrages betroffen een augustuswaarneming van Vroege glazenmaker in het Hageven, en een verslag van een weekend Gaume met nogal wat nieuws over Tweevlek. Uiteraard verscheen ook de excursiekalender in de nieuwsbrief, en waren er 4 excursieverslagen (deze laatste graag ook met foto's geïllustreerd).

Er waren verslagen van een aantal bijeenkomsten: de Landelijke Libellenstudiedag in Nederland, het Europese libellencongres in

Porto en de Rencontres odonatologiques van de S.F.O. in Frankrijk. Uitvoerige boekbespreking waren er over de nieuwe Europese Rode Lijst, een doctoraatswerk over de Libellen van Aragon in Spanje, en het gloednieuwe boek 'De Libellen van Extremadura'. De boekenlijst van Jos Moens, een schenking aan onze vereniging werd gedetailleerd vermeld. Verder waren er nog wat kleinere berichten, aankondigingen en oproepen en vond ook het Jaarverslag 2009 van onze vereniging een plaats in de nieuwsbrief.

De druk gebeurt in zwart, maar op de website zijn voor de leden ook kleurenversies als pdf beschikbaar, waar kleurenfoto's uiteraard beter tot hun recht komen.

Alle leden waarvan we een e-mailadres hebben krijgen de nieuwsbrief als pdf, een aantal wenst hem niet meer gedrukt te ontvangen waardoor we de verzendkosten kunnen milderen.

Tijdschrift Brachytron

Sedert 2009 geven we samen met de collega's van de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (LVV) het tijdschrift Brachytron uit.

In 2010 verscheen er een dubbelnummer in januari en nog een dubbelnummer in maart. In dat laatste nummer stonden twee bijdragen in uit Vlaanderen. Beide nummers werden naar alle leden gestuurd die in orde waren met hun lidgeld.

Sedert de vorige algemene vergadering (mei 2010) is er nog geen nummer verschenen. Wel wordt er door de redactie ijverig gewerkt om snel een nummer te kunnen publiceren.

Excursies

Er gingen in 2010 acht excursies door met telkens een flink aantal deelnemers.

25 april: Klein Schietveld en Kalmthoutse heide (15 deelnemers)

9 mei: Torfbroek, Kampenhout (20 deelnemers)

15 mei: Saleghemse Kreken-Steengelaag (12 deelnemers)

23 mei: De Luysen-Mariahof-Smeetshof (15 deelnemers)

13 juni: Vallei van de Ziepbeek (15 deelnemers)

27 juni: Vloethemveld Zedelgem (17 deelnemers)

18 juli: Mol en omgeving (35 deelnemers)

1 augustus: De Roost-Langdonken Herselt (15 deelnemers)

De excursie van 23 mei kaderde in de dag van de Biodiversiteit die door Natuurpunt werd georganiseerd.

Van al van de excursie verscheen een verslag in de LVV-nieuwsbrief en of op het forum.

Promotie

De excursies werden aangekondigd via verschillende kanalen (LVV-Nieuwsbrief, Focus@ongewervelden, Antenna, nieuwsbrief Brakona) en in een aantal lokale en regionale tijdschriften. Ook werd het programma gemaild naar een 300-tal adressen.

De excursiekalender zat ook in de deelnemersmap van de Ankona en Brakona-dagen. Een promotiefolder was aanwezig op de Brakonadag, de Ankonadag en de Westvlaamse natuurstudiedag. Ook werd de excursiekalender verspreid via de websites van de Koninklijk Belgisch Entomologische vereniging en de Vlaamse Vereniging voor Entomologie.

De activiteiten van LVV vzw werden voorgesteld op de studiedag 'Entomology in Belgium' op 3 december 2010 in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.

Er werd een ontwerp van promotiefolder gemaakt.

Externe contacten

In het jaar 2010 waren er terug heel wat externe contacten. Hieronder sommen we er een aantal op, goed wetende dat dit overzicht zeker niet volledig is. Zie echter ook promotie en vereniging algemeen.

LVV werkte als partner mee aan de dag van de Biodiversiteit, een initiatief van Natuurpunt vzw.

LVV gaf advies aan de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) in verband met de interpretatie en analyse van hun data bekomen uit hun opvolgingsmonitoring na natuurinrichting en dit voor het aspect libellen.

We werkten mee aan het initiatief van de Koninklijk Belgische Entomologische Vereni-

ging (KBEV) om tussen de verschillende entomologische verenigingen meer informatie uit te wisselen en vulden een vragenlijst van hen in.

Marc Tailly begeleidde o.m. in naam van de LVV een eindejaarsstudent van het L.T.I. in Oedelem, afdeling Natuur- en Groentechische wetenschappen, in een eindwerk over de libellen van De Gavers.

LVV was aanwezig op verschillende libellenstudiedagen van andere libellenverenigingen buiten Vlaanderen, waar de vereniging bekend gemaakt werd en waar er tevens contact was met het bestuur. Dit was zo op de Waalse Libellenstudiedag in januari te Luik, de Nederlandse Libellenstudiedag in maart te Zwolle, de Franse Libellenbijeenkomst in juni te Charleville-Mezières en het Europees Libellencongres in juli in Portugal.

Voor deze laatste bijeenkomst gaf LVV ook een financiële sponsoring om zo de deelname van libellenliefhebbers uit Oost-Europa gemakkelijker mogelijk te maken. Op die manier waren wij als LVV één van de sponsors van het eerste Europees Libellencongres.

Website

De **website** werd regelmatig geactualiseerd en aangevuld. De Raad van Bestuur wenst hierbij webmaster Luc Vanhercke te danken voor zijn blijvende inzet.

Op het **forum** werden het ganse jaar door berichten gepost, met een duidelijke toename tijdens het libellen vliegseizoen. Het aantal actieve deelnemers blijft echter vrij gering. Dit forum zou nog steeds meer gepromoot moeten worden.

Beheer patrimonium

Boeken

De verkoop, facturering en opvolging van de stock van de libellenatlas werd opgevolgd. Van de Belgische libellenatlas werden slechts nog een heel beperkt aantal exemplaren verkocht.

Excursiekalender 2011

Onze excursies staan open voor iedereen en zijn gratis. Daar ze de ganse dag duren, breng je best ook een picknick mee. Voorzie zeker laarzen en liefst ook een insectennet, verrekijker en veldgidsen. Bij slecht weer (regen, koude of sterk bewolkt weer) kunnen excursies afgelast worden. Bij aanhoudend slecht weer neem je best de dag voordien contact op met de verantwoordelijke.

Zaterdag 7 mei – De Weerribben (Overijssel, Nederland)

De Weerribben is een 3500 ha groot natuurgebied gelegen in Overijssel (Nederland) in de buurt van Steenwijk. Het is een gebied waar water en riet overheersen. Samen met de Wieden vormt het één van de belangrijkste moerasgebieden van Noordwest-Europa. Er komt een vrijwel complete libellengemeenschap van laagveenmoerassen voor, met een aantal (zeer) zeldzame soorten zoals Noordse winterjuffer, Donkere waterjuffer, Gevlekte witsnuitlibel en Groene glazenmaker. De voormiddag gaan we vrij het gebied in, en de namiddag gaan we onder leiding van mensen van Staatsbosbeheer met de boot het gebied verkennen.

Vooraf inschrijven is noodzakelijk daar er slechts een beperkt aantal plaatsen op de boot zijn. Dit doe je door een mailtje te sturen naar geert.deknijf@inbo.be. Enkel de eerste 20 kunnen mee op de boot! Gezien de verre verplaatsing kunnen we best vanuit verschillende locaties in Vlaanderen carpoolen. Contacteer de gids om af te spreken.

Afspraak om 10u30 aan Woldlakebos, A.F. Stroinkweg, Kalenberg, Nederland

Info: Geert De Knijf (0476/403.454 of geert.deknijf@inbo.be)

Zaterdag 21 mei: Warmbeekvallei en Lozerheide in Noord- Limburg

We trekken naar de vallei van de Warmbeek, een grootschalig en grensoverschrijdend natuurontwikkelingsgebied met mooie beken, vijvers en vennen in Hamont- Achel in het noorden van de provincie Limburg. In de namiddag passeren we langs de kweekvijvers en de wateringen van de Lozerheide in Lozen. We kunnen het gros van de voorjaarssoorten verwachten, met uitschieters als Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*), Glassnijder (*Brachytron pratense*), Bruine korenbout (*Libellula fulva*) en Vroege glazenmaker (*Aeshna isocetes*). Lozerheide was enkele jaren geleden nog goed voor Gevlekte glanslibel (*Somatochlora flavomaculata*) en ander moois (zoals **alle** witsnuiten) maar de laatste jaren is er bijzonder weinig geïnventariseerd geweest, ondanks het feit dat er dus heel wat te verwachten valt.

Afspraak om 10u00 aan de parking van de trappistenabdij van Achel, De Kluis 1, 3990 Hamont- Achel.

Info: Arjen Breevaart (0494/45 60 18) arjenbreevaart@hotmail.com

Zondag 5 juni: Het Vinne te Zoutleeuw

Het Vinne werd in de loop van 2005 terug onder water gezet, en ondertussen is het terug een groot en bijzonder mooi meer. Op dit moment werden reeds meer dan 35 libellensoorten waargenomen op enkele jaren tijd. Soorten die we kunnen verwachten zijn Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*) en Vroege glazenmaker (*Aeshna isocetes*) en zuidelijke soorten als Zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope*) en Zwervende hei-

zie voor
wijzigingen in de
kalender of om
afspraken te
maken met
andere
deelnemers op
ons forum:
www.odonata.be

delibel (*Sympetrum fonscolombii*). Het gebied is ook bijzonder interessant voor vogels en andere insecten, waar we dan ook de nodige aandacht aan zullen besteden.

Afspraak: om 10u00 aan de ingang van het provinciaal domein Het Vinne (staat aangegeven)

Info: Jorg Lambrechts (0478/24.27.61) jorglambrechts@hotmail.com

Zondag 19 juni, Walenhoek en kleiputten van Terhagen

De Walenhoek in Niel is een voormalige kleiontginning in het Boomse, en ondertussen al vele jaren natuurreservaat. De vele oude kleiputten en natte depressies herbergen een groot aantal soorten libellen, en door de beschutte ligging heerst er een microklimaat waar ook heel wat zuidelijke soorten van profiteren. In de voormiddag doen we eerst de kleiputten van Terhagen aan waar door verlanding ondertussen mooie uitgebreide rietkragen zijn gekomen.

We verwachten soorten als Variabele waterjuffer (*Coenagrion pulchellum*), Vroege glazenmaker (*Aeshna isoseles*) en Bruine korenbout (*Libellula fulva*), maar ook met name de Zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope*) die hier zijn eerste voortplantingsplaats in de provincie Antwerpen heeft gevonden.

Afspraak om 10u00 aan parking op 50 meter van kerk Terhagen, tegenover Kardiinaal Cardijnstraat 45, 2840 Terhagen- Rumst

Info: Peter Van der Schoot 0473/95 90 00 (petervanderschoot@telenet.be)

Zondag 3 juli: Natuurontwikkeling in het Zwin

We krijgen de unieke mogelijkheid om de natuurontwikkelingsgebieden in het Zwin te bezoeken. Piet Lozie neemt ons mee naar de recent gegraven poelen en ook naar enkele bestaande, gerestaureerde poelen waar we de resultaten van de grootschalige inrichtingswerken kunnen bekijken. De oostkust is niet echt gekend om zijn grote aantallen libellen, maar verrassingen kunnen hier altijd wel optreden. We komen op het juiste moment voor pantserjuffers en heidelibellen, vooral zuidelijke soorten worden hier opmerkelijk meer gezien dan in het binnenland. We kunnen ons verwachten aan Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*), Zwervende pantserjuffer (*Lestes barbarus*) en Gaffelwaterjuffer (*Coenagrion scitulum*), wie weet zien we wel de Zuidelijke heidelibel (*Sympetrum meridionale*)?

Afspraak: om 13u30 aan de parking Zwin, ter hoogte van de ingang van het Zwin.

Info: Tim Adriaens 0496/62 61 78 (ledenadmin@odonata.be)

Zondag 17 juli: Den Diel en de Ronde Put in Mol-Postel

De rijkste libellengebieden van de Benelux liggen in het gebied rond Mol-Postel. Van daar dat we geregeld een wandeling inplannen in deze streek. In de voormiddag bezoeken we natuurreservaat Den Diel. Voornaamste soorten die we zullen zoeken zijn Bandheidelibel (*Sympetrum pedemontanum*), Kempense heidelibel (*Sympetrum depressiusculum*) en andere zeldzame Kempense specialiteiten. In de namiddag gaan we op bezoek op de Ronde Put met als doelsoorten Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) en de Gewone bronlibel (*Cordulegaster boltonii*).

Afspraak om 10 uur aan de parking van het Ecocentrum te Mol- Rauw. Hier kan 's middags het lunchpakket worden opgegeten en is er de gelegenheid om iets te drinken.

Info: Peter Van der Schoot 0473/95 90 00 (petervanderschoot@telenet.be) of Jef Sas (jef.sas@euphony.net.be)

Zondag 7 augustus, Turnhouts Vennengebied

Het Turnhouts Vennengebied zal nog weinig introductie behoeven. Het gebied is een 300 ha grote lappendeken van grote en kleine vennen, heiderelicten, weidevogelgraslanden met poelen en depressies. In de loop van de voorbij 10 jaar werden maar liefst 42 soorten libellen waargenomen...

We gaan vooral specifiek zoeken naar pantserjuffers, glazenmakers en heidelibellen, waarbij we bijna alle in Vlaanderen aangetroffen soorten kunnen verwachten. We bezoeken eveneens de natuurinrichtingswerken die hier zijn uitgevoerd in kader van een recent Life + project.

Afspraak om 10u00 einde ring rond Turnhout thv kruispunt met Kastelein.

Info: Peter Van der Schoot 0473/95 90 00 (petervanderschoot@telenet.be)

Augustus: Kempense heidelibel

Er wordt gedacht om nog een excursie te organiseren om deze zeldzame soort op te volgen. Meer details volgen later.

Zadellibel in Europa

Op internet fora werd begin januari uit de buurt van Huelva (Andalusië—Spanje) reeds een vondst van Zadellibel (*Hemianax ephippiger*) gemeld.

Op een foto daterend van 5 januari 2011 was een paartje te zien dat eieren afzette bij een temperatuur van 16 °C

Op 9 januari vond iemand op een zonnige dag met een koude westenwind een verstijfd exemplaar van dezelfde soort aan de kust van Pembrokeshire (het Zuidwesten van Wales, Groot-Brittannië).

Twee voorbeelden van de merkwaardige trekcapaciteit van deze Afrikaanse soort.

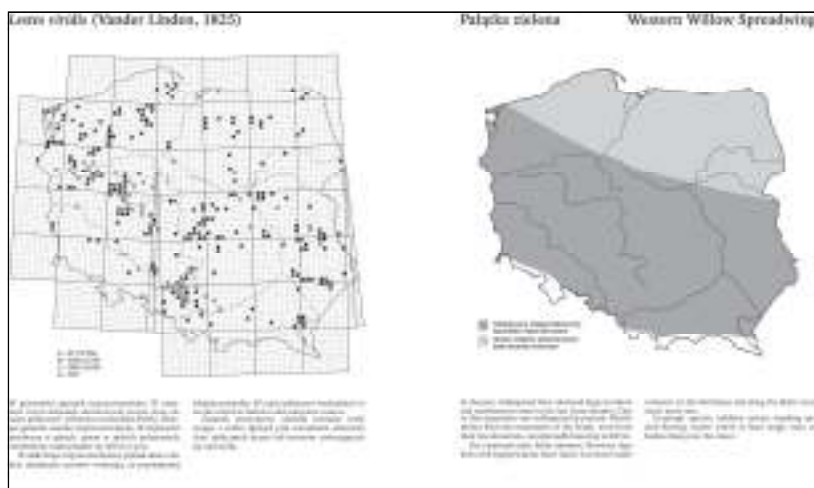
Bernard, R., Buczyński, P., Toczyk, G., Wenzonka, J., 2009. A distribution atlas of dragonflies (Odonata) in Poland. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Pozna.

A4, 256 pp, hard cover, black-and-white inside. Fully bilingual Polish and English.

Echt nieuws is dit niet, maar door omstandigheden werd dit boek nog niet in onze nieuwsbrief voorgesteld. Polen is echter een bij natuurliefhebbers populair reisdoel geworden, en naast vogels en wisenten behoren ook libellen er tot de graag gezochte soorten.

Het werk is volledig tweetalig Pools en Engels. Deze verspreidingsatlas heeft 146 soortkaarten (een UTM kaart en een interpretatieve kaart; dit alles gebaseerd op een complete set historische (tot 1990) en recente gegevens (na 1991).

10 verdere kaarten belichten de soortverspreiding en een analyse van de fauna, zoals bv. Achteruitgaande en expansieve soorten. Daarnaast is er een nieuwe Rode Lijst, en de nodige historische achtergrond.

Bestellen: 25 Euro + postage and packing 14 Euro = **39 Euro**

There is a possibility to reduce postage due to sending several copies together (up to 8) as a parcel. In this case, postage will be given to you individually when you inform me about the number of ordered copies. Please, contact me in this matter: rbernard@amu.edu.pl

Only payment by an international transfer to the bank account given below is acceptable.

Paid to: Rafal BERNARD

address: Lwa 4/6, PL-61-244 Poznan, Poland

Bank name: PKO Bank Polski, Poznan

IBAN: PL48 1020 4027 0000 1902 0797 9315

BIC Code: BPKOPLPW

The payer covers all bank charges (both of his/her own bank and my bank). However, my bank is a member of SEPA. If your bank also is a member of SEPA, bank charges will be significantly reduced (check it at your bank). To reduce bank costs it is also possible to pay for several copies by a single transfer. However, this option should be arranged with Rafal Bernard rbernard@amu.edu.pl

Zondag 15 mei 2010: de Saleghemse kreken

Met weinig verwachtingen na een bijzonder koude start van de maand mei, maar met hoop op beter was ik die ochtend naar het Waasland gereden. Echt warm was het er niet die ochtend, maar de sfeer zat er wel goed in.

We trokken met een kleine groep geïnteresseerden de velden in op zoek naar de eerste libellen en waterjuffers van het jaar. In een vochtig hooiland vlogen wat Lantaarntjes en Azuurwaterjuffers, wat verderop een enkele Vuurjuffer. Wat zoeken en ja hoor, daar de eerste Variabele waterjuffer en ook een eerste Grote roodoogjuffer.

Foto 1: uitsluitende
Viervlek op 15 mei.
Foto Brigitte
Van Passel

Aan de tweede plas konden we onder de eerste deugddoende zonnestralen genieten van een uitsluitende Viervlek die onverstoord zijn tijd nam voor zijn prachtige ritueel. Dit gaf fotografe Brigitte de nodige tijd om heel wat mooie foto's te maken.

Een paar honderd meter verder konden we naast het Panneweel genieten van een langere heldere periode en in de hoop om toch de eerste Vroege glazenmaker te zien opstijgen, bleven we wat langer ter plaatse, maar zonder succes.

Onze boterhammen hebben we opgegeten in Natuurhuis het Panneweel: wat een heerlijk plekje om te vertoeven. Er is vanalles te zien in deze oase van rust, over bijen- en bijenhuisjes, een mooie boomgaard met een uitzicht over de kreken, een poel met de nodige leuke diertjes, hout met paddestoelen en een leuke schuur met cafeetje en een lekker biertje, meer moet dat voor mij niet zijn!

In de namiddag hadden we een stevige wandeling gepland in het Steengelaag langsheen de kleiputten. Wat een variatie vind je in dit gebied, van uitgestrekte plassen met watervogels, hooilandjes met zeldzame plantjes, ruigtes en moerasbossen, bermvegetaties vol gezoem en gefladder... alleen voor libellen bleken we enkele weken te vroeg. Her en der zagen we nog wel een Vuurjuffer, Azuurwaterjuffer of Lantaarntje, maar dat was het dan ook. Ik vond het nochtans de verplaatsing meer dan waard, en deze wandeling smaakte naar veel meer. .

Peter Van der Schoot

Zondag 13 juni 2010: Vallei van de Ziepbeek

13 juni 2010 zal wellicht de geschiedenis ingaan als de dag waarop de toekomst van België er anders uit zou gaan zien, maar dat zouden de deelnemers pas 's avonds na de excursie door hebben. Door de verkiezingen hadden we de excursie ingekort tot een halve dag. Behalve zij die moesten gaan bijzitten, had niemand een excuus om niet te komen. De aanwezigen hadden duidelijk hooggespannen verwachtingen, vandaar toch wel een beetje druk op mijn schouder...

Op de heide gekomen was het echt zoeken naar libellen. Waar anders vele Gevlekte glanslibellen te vinden zijn, hadden we er nu geen enkele! Lap, dat begon al goed zeg...de moed zonk me bijna in mijn schoenen.

Dan maar verder het beekje af in de hoop dat de libellen zich wat meer verschanst hadden in de hogere begroeiing. En ja hoor, enkele meters verder een vrouwtje Speerwaterjuffer en 50 meter verder een mannetje Speerwaterjuffer, tot groot jolijt van de deelnemers die de diertjes uitgebreid konden bekijken.

Aan de rand van een grote vijver hielden we even halt, en daar vlogen meerdere Smaragdlibellen, Grote roodoogjuffer en ook nog enkele Speerwaterjuffers en Viervlekken.

Verder langs het pad ging ik verder de heide in en kon een mannetje Zwervende heidelibel vangen. Ook hier geen enkele Gevlekte glanslibel, maar ... wacht eens... daar zit er toch één? Wat een verrassing!! Het was geen gevlekte glanslibel, maar een vers uitgeslopen vrouwtje Hoogveenglanslibel. De grote fototoestellen kwamen er aan te pas om het gewillige diertje op de plaat te zetten.

Langs de rand van de vijver wandelden we verder richting de wandelweg en op zoek naar andere leuke soorten. Langs de weg vloog een Bont dikkopje en heel wat ander fraais, en wat verderop de eerste Beekoeverlibel.

Terug aan de Ziepbeek gekomen, splitste de groep in twee. David en ik hadden Beekmijtertjes en larvenhuiden van Gewone bronlibellen gevonden, maar de anderen hadden blijkbaar iets anders boeiend gevonden, ze hadden geen tijd voor de kleine paddestoeltjes en de huidjes. Toen we dan eindelijk ook eens gingen kijken, zagen we de grote fototoestellen daar al klaar staan, gericht op een eiafzettend vrouwtje Gewone bronlibel. Onverstoorbaar bleef ze haar eitjes af zetten in een beekje van ocharme 50 cm breed en 10 cm diep.

Foto 2: vrouwtje
Hoogveenglanslibel.
Foto: Jan Van der
Voort

Foto 3: Bronlibel eitjes afzettend.
Foto Jan Van der Voort

De kans om ze van zo dichtbij te observeren, hadden we nog niet veel gezien.

Het weer begon terug wat minder goed te worden, en we besloten dan maar rustig terug naar de auto te gaan, wetende dat er nog veel meer te zien is. Maar met zulke prachtige observaties bleek iedereen achteraf toch meer dan tevreden, de gids kon dus ook tevreden naar huis.

Peter Van der Schoot

De website van de Libellenvereniging Vlaanderen vzw is www.odonata.be

zie ons **forum** www.odonata.be/divan

voor nieuwtjes en afspraken of wijzigingen van excursies.

Ook kan je er je vragen kwijt of hulp krijgen bij determinatie.

Vlaamse Libellenstudiedag

Zaterdag 26 februari 2011

KULeuven

Foto: Ronny Jansen

De Libellenvereniging Vlaanderen vzw organiseert in Leuven opnieuw een libellenstudiedag. Niet minder dan 14 sprekers belichten er aspecten van faunistiek en ecologie van libellen in een Vlaamse, Belgische tot Europese en zelfs Aziatische en Australische context. Niet minder dan drie bijdragen gaan specifiek over Brabant. Je hoort er boeiende amateurs over hun streek, een fotograaf over zijn regio en wetenschappers over hun onderzoek en passie. Daarnaast komt je in contact met andere liefhebbers uit gans Vlaanderen en is er nog de algemene ledenvergadering van de LVV vzw.

Ontvangst vanaf 9u30 – start 9u50, einde 17u

9:50 inleiding door Robby Stoks

FAUNISTIEK I

10:00 Enkele pareltjes uit het Saleghem krekenoer - Brigitte Van Passel (Natuurpunt - Waasland Noord)

10:20 Libellen in de Wellemeersen - Danny Van Schandevijl (Werkgroep Invertebraten Denderstreek)

10:40 De Europese Rode lijst - Geert De Knijf (INBO)

11:00 Pauze

FAUNISTIEK II

11:20 Van middenmoot tot hotspot: veranderingen in de libellenfauna van het Dijleland sinds de jaren '90 - Bart Cremers (Natuurstudiegroep Dijleland)

11:40 Libellenbiotopen van het Dijleland en hun typische soorten - Frederik Fluyt (Natuurstudiegroep Dijleland)

12:00 Fotografische impressie: libellen in de regio Taxandria - Ronny Jansen (Natuurpunt – Turnhoutse Kempen)

12:20 Algemene ledenvergadering

13:00 Lunchpauze

BEHEER & WATERKWALITEIT

14:00 De kracht van natuurherstel in het Vinne: een nieuw topgebied voor libellen - Jorg Lambrechts

14:20 Vijverbeheer door drooglegging in "De Maten": effecten op de Bruine winterjuffer (*Sympetma fusca*) als case-study - Frank Van de Meutter (KULeuven)

14:40 Is het gebruik van glyfosaat in natuurreservaten veilig voor waterjuffers? Lizanne Janssens (KULeuven)

15:00 Hoe bruikbaar zijn waterjufferlarven als biomerker van pollutie? Nander Van Praet (UA)

15:20 Pauze

SOORTSTUDIES

15:50 De areaaluitbreiding van de gaffelwaterjuffer in België, Nederland en Duitsland - Lieven Therry (KULeuven)

16:10 Habitatvereisten van de Gaffelwaterjuffer (*Coenagrion scitulum*) in de Vlaamse Kustduinen (Jo Packet & Geert De Knijf (INBO))

- 16:30 Mannelijke voorkeur voor vrouwelijke types met sexy looks en gedrag bij *Ne-halennia* - Arne Iserbyt (UA)
- 16:50 *Ischnura aurora*, het libelletje dat meevliegt met het luchtplankton, of ligt het toch wat ingewikkelder? Henri Dumont (UGent)
- 17:00 Einde

Eventuele wijzigingen of bijkomende details vind je op www.odonata.be

Plaats: Kolenmuseum, Debériotstraat 32, B-3000 Leuven
(zie een wegbeschrijving: <http://bio.kuleuven.be/de/dea/contact.php>)

Deelname is gratis. Gelieve wel in te schrijven, stuur je naam met vermelding "Libellenstudiedag" door naar Janne.Swaegers@bio.kuleuven.be voor 10 februari 2011.

Onvangst vanaf 9:30

Uitnodiging tot de Algemene Vergadering

Libellenvereniging Vlaanderen vzw
p/a Emiel Poetoustraat 13
9030 Mariakerke

Gent, 7 februari 2011

Geacht Stemgerechtigd Lid,

Hierbij wordt U vriendelijk uitgenodigd op de Algemene Vergadering van de Libellenvereniging Vlaanderen vzw, die doorgaat op **zaterdag 26 februari 2011** om 12.20h in de KULeuven, Kolenmuseum, Deberiotstraat 32, B-3000 Leuven,
(wegbeschrijving: <http://bio.kuleuven.be/de/dea/contact.php>)

Agenda van de Algemene Vergadering:

1. Goedkeuring van het verslag van de vorige Algemene Vergadering
2. Goedkeuring van de jaarrekening 2010
3. Ontlasting en kwijting van de bestuurders
4. Begroting 2011
5. Varia-rondvraag

Met vriendelijke groeten,
Anny Anselin, Bestuurder
Secretaris van de Raad van Bestuur

lidgeld 2011

Ondertussen is de samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie omtrent het - in principe, er zijn uitzonderingen - Nederlandstalige tijdschrift *Brachytron*. Ondertussen kon je reeds kennismaken met de recentste nummers. Door een samenwerking tussen de NVL en onze LVV zal dit nederlandstalige tijdschrift niet alleen meer Nederland beslaan maar ook Vlaanderen en zullen er dus ook bijdragen in verschijnen over Vlaanderen. Zo krijg je ook als Vlaming in eigen taal een pak interessant en relevant leesvoer voorgeschoteld.

Gevolg is wel dat we verplicht zijn het lidgeld wat op te trekken, naar **20 euro** per jaar (jeugd 13 euro). Daarvoor krijg je dus onze eigen nieuwsbrief en 2 nummers per jaar *Brachytron*. Nieuwe leden ontvangen een welkomstpakket (o.a. zoekkaart libellen).

Lidgeld regelen kan op rekening 523-0802436-30 van

Libellenvereniging Vlaanderen vzw.

IBAN BE15 5230 8024 3630

VOORDEEL

Wie nu lid wordt van onze Libellenvereniging Vlaanderen kan terzelfdertijd voor een voordeelprijs* (10 euro) een exemplaar van De Libellenatlas aanschaffen. Vermeld dan bij je overschrijving "promo + atlas". In dit geval dus ofwel 30 euro ofwel 23 euro (jeugd). Dit aanbod is enkel geldig in België. Als extra krijgen de leden ook nog het laatste nummer van de jaargang 2008 van *Brachytron*.

Ledenadministratie - verzending nieuwsbrief

De kosten voor het versturen per **post** van zaken als onze nieuwsbrief zijn telkens een flinke hap in het budget van een vereniging. Dat is bij ons niet anders. Anderzijds heeft een elektronische **PDF-versie** het voordeel dat kleurenfoto's kunnen gebruikt worden. En sommigen onder jullie verkiezen dat zelfs en drukken hem desgewenst zelf af. De gedrukte versie kan – omwille van de kosten – alleen in zwart-wit.

Het is zeker niet de bedoeling de gedrukte versie af te schaffen, maar we willen graag even peilen naar de wensen van onze leden.

We willen daarom **iedereen** verzoeken een mailtje te sturen naar Tim Adriaens, verantwoordelijke voor onze ledenadministratie en hem

1. je mailadres door te geven (die kan voor diverse zaken van pas komen)
2. aan te geven of je de nieuwsbrief zeker ook per post wenst te ontvangen, of als je verkiest hem slechts elektronisch te krijgen.

Zaken ivm met adreswijziging geef je ook best meteen aan Tim door. Je bereikt hem op ledenadmin@odonata.be of op het postadres Tim Adriaens, INBO, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel.